

АРТТАН ХАРАП АЛГАШ...

Төрөл чөмү артып үлгөсү, Оваага кези. Дөгө төсөс дүжүп шайлап, доктаадым...

Бай-ла Тайган шымпык баям будуттап тур. Базаракты, Элер-Куйуу сугтарар боор...

Ооругуу, Шивилитни топтап көөргө. Онда-чараш капатанам өңөр унаа...

Көвөй чоңум, чүркүчүлөр тулуп чаарткан. Көп-Сөөктүм хурээни дуу кылдым...

Хүндүлүштүн чоңум сунган көзгөрүмүш. Күдүм базын одуруукап, аякты дээш...

Кадым-ширини, көлүн эрттир дошкун даштык. Каш удаа кемеңдиде-даа чордум ийин...

Ширини-оол ХЕРТЕК. Тыва Республиканын Күрүнө шаңналымы лауреады...

УЛАНЧЫЛЫК ОРУК

Хебертен даштын хааы шартылаан соода, экик алар ажыттыла-ла...

— Экин, Долому! Кандык түр силер, урууларымыз эки турлар бе? — десе, шак ол уеле оон караанга үр уеле көрүшкөнү урууларымыз ала-зы болган...

— Экин, казан хосталакже үчүп калганга оо, Долому? Сөйз бо айда чеди кээр деп сепкилмеке бешик чок турганмыканд ай меней бердим...

— Чүгө экик аксында турарым оо, бо сандарга одуруп ал даан — дэши, Долому сатып човангыр-лаа мыкаш, сандайке айтыккан...

— Демги арткан урууларымыс кайтала? — деп, чугагалар чүгө тыппазыгыт Даныз айтыган...

— Улуг огулу Алтай-оол сөз-биле үргүчү чугаала-жып түр мен деп оржук, калып билбес сөз, тракто-ристел турар оочаанга бол...

— Демги арткан урууларымыс кайтала? — деп, чугагалар чүгө тыппазыгыт Даныз айтыган...

— Улуг огулу Алтай-оол сөз-биле үргүчү чугаала-жып түр мен деп оржук, калып билбес сөз, тракто-ристел турар оочаанга бол...

Новелла

Биске бергеш, элтиг-найы-биле оордаш, арагага хуудураа ижил тургаш, тутуруп алдыртык бешик тур...

— Бидыг-дыр, эртен-барган чуртталганы кота-рып канчаар бис, ам моон сонгаар кадык чурттаар дугайдына сенден айтырдып, кидейи деп келишим, Долому — деп, Даныз айланды, харып манаан...

— Чуртталганы эгезинде дугурушкан, эртен чуртталганын кара шынык галаалам, сепкилмеке тээр-шыпаш болза кадык чуртта-рым соккан кара дугайдына сениз чугаалап, кидейинде баргаш, сепкилмеке хомулай бээр боор...

— Сөз огулу Дээрге мээр отлудур, бир зес сен ала-ча дээр болузда, мен алу бээрине белен мен — деп туралы, саргы даан. Оон сөз дилээни, дагыраанын өөренип көргөш, кадык чурт-таарын чөпчөзөштүм харып, сен ычан дика өөрүш-күлүр болдуң. Сенээ мен ийн кыс, бир оолду болжуп бердим...

Бүгү делегейде эне-хоочу хорай — Палестинанын Иерихон хорайы. Делегейин төөгүчүдөр болгаш амгы уеле эртемендер оо хорайны кижэ төрөлгөтөнүн эи баштайгы хорайы кылды айта саяп турар...

Төгүү эртемендеринин хэй чылдарга чорулап келген шийчиле ажыдарынын түнелдерин бугаар алгыра, ол хорайга он муу чыл бурчугар 3 муу кижэ чурттап турган. А делегейде эи хоочу наймысдал — Сирияны амгы төмү Дамаск хорайы. Ол хоорай бистин үгө келер, 2500 чылдан бээр Сирияны кол хорайы болуп турар...

Алексакин Полахо-Бей деп бичик хорайында длек быжыра Гордон Митчелл дээр-зи 10 чыл дургунда эи эки шыналдык хлек болгаш хлек-болочка аймак-биле чыгыс чө-чуртууларын үзүктел-дишкенин көккө хандырып, оларын макталып база хүн-дүнелая чедип алган. А оон Длексе деп моорайы база он чыл дургунда чурттап турар...

СОНУРГАКТАРГА

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

РОССИЯНЫН ДАВНЫ ШАНДА 1867 чылда Алесканы Американын Каттыккан Штата-рынга салдыкан. Алеска-делегейде эи соок серлерин бирээни, Бидыг турбуже, Алесканын чурттакчыларынын бирээни чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

Чорупканын дээр боор, улус көрүп кагаз бирин чугаала-жур, эпок-тур. Уруунга журамыксыздык, дараа-зында мези бир хостуумла келгел сен аан — дэши, ажыдарычыне далажы бер-ген.

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

— Анылама амдыралдык эки-багын ожап бил-бес, кенен-тенек, далаш, кыдыра сепкилдег, арагалан-далып, оорданып-суутайып, сөз сепкилдег хомулай чораванымы ам келгел сөз мурнукта минни, уруулары, высты күт кырынга туугу-зүл, өстүр азырал казынга өөрүчүттүрүп, арткап на-зымында сенээ эгиттимеск өлгөп болганымын минни, дилеп олур мен. Кижэ ам-дыралдын үзүп ооун эотип, кидыг-бергеш көргөш, анык човаш кылган чөпчөзөштүм ам кээр болжуп хомула-рып чүгө чайын бээри зырын кыжын безин (3 ай дургунда) 20 килограмм темчелдиг морочкенин чил турар...

ТӨӨГҮ— ШЫҢГЫ Б А Ш К Ы

Эрге-чагыргага Н. С. Хрушевтин турганга он чыл дургунда СССР-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдериинин барык он пландарын ажалдап кылган, чугалажып көргөн, болдыан. Ол дээрге үш, беш чыл планы, бир он беш чыл планы бата бир чөвөрби чыл планын. Шак ычтар хей пландарын улаштыр чогалды. А керек кырында экинчиге келер үстөтпейн экинчиге түнелдинде, ол пландар чүгө ажыл-агый-дын эки органдарына эвес, хайын булар, санаалары, сонид дүшкүрдүгү чорукту тывылдырар факторлар болган.

инда дөрт улуг күрүштеринде СССР-нин, АКШ-тин, Англиянын болгаш Франциянын чакырат база күрүштер баштынаарынын дээди дөңгөлө чөвүлдү хуралын Париж хорайы чымыларынын шийлирээ. Ол чөвүлдү хуралда Хрушев база чоруккан. Чөвүлдү хурал он мурунда дугурушкан хурунда, шыгында алыштырган. Хуралдын мырзаны эгезинде-ле Хрушев мынча деп мезгелеген: — Совет Эвдентини күрүнө кызыгаарын үрөш, агаар делегейне шүргүп кирген шшон самолету дээр буруун АКШ-тын президентиня Дуайт Эйзенхауэр бидининя А бир зес ычпамыс болза, Чөвүлдү хуралды каапкаш, чоогу бар мен. Америк президент бурууун билимээ, А. Н. С. Хрушев хуралга олудунаан тура халааш, ажыкты каш кылдыр каапкаш, чоруй барган. Дээр дөңгөлө чөвүлдү хурал мынчаш үзүлгөн.

мичан Хрушев-биле кады агаа база даштыны турган. — Чурта болгаш партия-га байдал бергедан, мычан-гаш Москваже дүгөн келери-нер эргежок чугула болу бер-ди, Никита Сергеевич — деп, Хрушевке ол дыштыны. Бичаара Хрушев эгезинде бичи элдесингеш, Москваже келерине чөпчөзөштүм А. И. Микоян олар Кремльде дөрт чеди келди. СЭКП ТК-нын Президиумунун хуралы Н. С. Хрушевтин аргалашыкчы-биле дораан эгелээ.

дүнелая чедип алган. А оон Длексе деп моорайы база он чыл дургунда чурттап турар. Моорай казан анык турган чылдында бүгү күр-келерин узуткап алган. А чир чүгө чок, канчаары? Эгезинде эи аймаан дилеп болгон. Эки хензигин-лаа бөлбөн, Бичалажок хлек, болочка, нога артын чир-ринге каяр моорай чачык-чы алган. Бичангаш өөлүгү чеди чыл дургунда мычар чөмөни келгеш түнелдинде ол чиркылыны шүтү чүгөн. КАРАШ ХЕМ КАЙНААР АККАНЫР Чөвүл Европада Караш деп тем Риминиянын болгаш Югославиянын дөвөкүзүнү тавараш, Дунай хемге кир-аккан. Бичаарага нажан Ду-най хемини өгү денелди бе-ди бөгүгө, Караш хемге эл-дегит болучукунар көстүп келди. Бичаара Караш хем дөрт аккаш, Талши хемге каттыжып эгелээр. Болдуста

диктей апарганда, Хасан чоомта чаа ары турлаан хайгаарал чора, барыны талдаан кара булут мыкаш халасе хөргөш келген: чилт ховангаш ферманы шыа а эгелээ. Бичап тура аыл дүшкөн. Ферманын бигү ажылдакчылары сыйгалганын чырыкчык, хоран чок ыш-биле ховангашы арай боор-ла үндүр сывырган. Чамлык ховангашынын чалгыны 120 миллиметр чедип турар бол-гаш келерге чилдү кылгөр дааш амыналдыра болган.

КРОССВОРД

ДОРА ДУРГААР: 5. М. Горькийни чечен чугаам. 6. Ыг азы. 9. Улуг-Хемде чер азы. 10. Нептергей орус фамилия. 12. Чогаал хешир. 13. Карак хавыны дургаар кезек дук. 15. Аза-бук. 16. Халдык хөгжүм хөргөксел: 21: Тайга черинч чалан охуу. 22. Атгары дөмей кижилер. 23. Чадыр Мыжы азы чадыр боду. 25. Көзөр чүзүү. 26. Документ, херечилел. 27. Хову кужу. 28. Шериг турлап.

